

$$L = B \frac{1}{2} - \frac{1}{2} + \frac{1}{2}$$

— Սամաթեա հարկը մահելին տէ
պուլունան արտա սահմաններէն վերջին
գոչանարըն, քենտիւր տախի արտաարը-
նը է օլշտիւրիւ պ թահգըզ վէ թաթ-
պըզ իթաթիւրիւն տանրա, կէօթիւրիւ պ
մէմուրին թարաթիւնա իթաթը լազըմ կէիւր
իթէն, մէմուրիւ պ կէօթէ չիմոթիւն գաւաթ
պազըպըր պու իու սու սու ն իծրաթնտան
իծթինապ իթմէքտէ օլտուգըպընտան, թա-
պիւթիւն է թէսվիյէ օլունու պ ճէր քէսին
կէթըրի կէօթիւրիւ պ տէսին պէր նէվի էն.
կէլ օլմագտա տըրար, իմոթի Սամաթեա.
նըն շու չիմոթիւր վիւրան հապնտէն պիւր
ան էվվէլ գուրթուլու պ շէնլէնմէսինէ
արզու քէշ պուլունտու գու մու գաւան, ար-
տաարընը է օլշտիւրիւ պ թահգըզ վէ
թաթպըզ իու ճէթըրի վար իսէ, պիւր ան
էվվէլ իծապը իծրաթը իյէ գոչանարընը
կէօթիւրիւ պ նիգամը վէճ, իւզըն մահէլ-
լի մէզ քիւր հարիւզ մէմուրինէ թէսվի
իյէմէլէրի պնիւրտա մահէլ լի մէզ քիւր
է հալիսինէ խալիսանէ նասիւթ իսէրիւզ.

— Կազէթ տիւ Լըվանտա օգոււնտու-
ղունա կէօթէ, ճէվաթի Օսմանիէ գու մ-
րանտառ աճէնթօու Մ. Միշէլ Սէրօս
ճէնապըրի մէզուէն փարիստէ պուլուն-
տու գու հարտէ պուրաւա պիւր տիկէրի մէ-
մուրիէթի մէզ քիւրէնէ նասպ ու թալ-
կին պուլո լմուշ տուր:

— Մալիսաւաւան ալընան խապէլէրէ
նէպարէն պուլտալ թիւթըրը պիւր տիւ-
գիւնէ թէնպի պուլմագտա տըր. կէնի
մահսուլտան քիւսի 18-20 պուլունա գա-
տար սաթըրըն տըր, մուգալիսի օլտաթ
արթա թիւթըրը գամմ օլունմագտա տըր.
պէշիք պէշ պուլունա գուրունա օլտու-
ղու հալտէ, էօլշէկի 7-8 գուրունա գա-
տար սաթըրըն տըր. գոգա մահսուլտու-
նուն պէրէթէթի օլմաթընա պիւլիւք ու-
մուտ վաթ տըր:

— Եգօրպտան եազըրտըրընա նէպա-
լէն, օլպարտա հալեա գօլէրա իյէթի
մէխուլէսի տէվաթ իթմէքտէ օլտու գու-
տան, վէնէտիք տէնիգի իյէ Արնապուտ-
լուգ պէնիւնտէ օլան թիծաթէթ միւնա-
տէպէթէրի գաթ օլունմուշ տուր. թրիւս
տէտէն վէ շարգ իսկէլէրինտէն կէթէն
Լօյտ գու մրանտառ վարօրարը, Անթի-
վարի (Անապարին) իսկէլէսին ուղտաթ-
լարընտա, Եօլմու վէ էմթա ալմամագտա
իմիշէր:

— Մօհսին խան հազըթէրի, պու-
եազընարտա իյրան հիւքիւ մէթի թա-
րաթընտան Լօնտաեա մասրահաթիւ-
ղար նասպ ու թալիսին պուլունտու գու-
տէմթի մէմուրիւ պ թէլ, ինէ կիթմէք իւզ-
րէ Խօլտա պուլունտու գու մուտան, պու-
հաթթանըն գարթընտա Տէր-սէտաթէ
վաթըլ օլմաթը մէմուլտէն տիւ:

• Հիւքիւ մէթի սէնիյէ թարաթըն-

տան իյրանա մուրախտա էլ չի թալիսին
գըրընան իյգա պէշ հազըթէրի, Գալէ-
տէ հու տուտ հազըթընտա գու հուր իտէն
միւշքիւթըն թէսվիյէսի նիյէթիւյէ,
պու կիւն Պաղտաթ թարիգի իյէ մահէլ-
լի մէմուրիւ պ թի օլան թէհրանա կիտէ-
ճէթէրի տիւնրի Լէվանթտա օգոււնտու
տուր:

— Իսթանպուլտան Պէլկրաւա գաւաթ
Շըմէն տը ֆէր ինչաթը ինչն, հիւքիւ մէ-
թի սէնիյէ թարաթընտան Պէլկրաւա սա-
հիւ սէրմալէրէ իմթիւեազ վիւրիւմէսի
գալիէն սէյլէնմէքտէ իտուկի, Կազէթ
տիւ Լըվանտա օգոււնտու տուր:

— Քէզալէք մէզ քիւր գալէթտա օ-
գոււնտու գու կէօթէ, մէմալիքի մահրու-
սէսի շահանտէ պուլունտան մաւնէլէրին
վէ օրմանարըն ինչէթաթիւմէսի, տէվէ-
թէ գալէթ մէնիպաթըր մուգալէրիւյէ
իյէ հիւքիւ մէթի սէնիյէ թարաթընտան
Պանսըզ գու մրանտաթընա իհալէ գը-
լմմըն տըր տէնիւ:

— Թիւրքիւ մէմալիքի թէվաթիսին
մախտու օլուպ, վէ խարիմտէ շօգըր
քէսպի շէօհրէթ իթմիշ օլմաեա Շէվ-
ֆիլ քաշա հազըթէրի, պու տէֆա
սինի քէմալէթի իրմիշ օլտուգըրըն հալ-
տէ ազմի տարի պապա իյէմիշէր տիւ,
միւշարիլէյնի կէրէք Պուտա քաշա հազ-
րէթէրի վէ կէրէք Օսմանը վիւթըրի
ֆիլաթ հազարաթընըն էքսէրիսի իյէ եա-
զըն թէվաթէթըրըն օլուպ, վէ քէնաթ
էվթեարը սէրպէսինէ վէ թէգաւաթիւ-
մէսինէ քազմէն, տիւտաթ Միւսլմանաթ
իւտիւտէ, հազըթաթէն տիւնի իսլամիյէթի
տաթը պիւր գաթ իւնվանը պազաւապիւ-
միշ իտի. Միւշարիլէյն քէնաթի էօմրիւն-
տէ խալիլճէ միւհիմմ մէմուրիւ պ թիւ-
տէրիւ հաթ իթմիշ տիւ, էվվէլ էմիւրտէ
ճէննէթմէքտան սուլթան Մահմուտ խան
հազըթէրի: Մալէյնիլէք խալմէթի
ճէլիլէսինտէ, վէ ճէննէթմէքտան սուլ-
թան Ապուրի Մէճիտ խան հազըթէրի-
րինէ տախի սէրքեաթիւլիք մէմուրիւ
կէթիւտէ պուլունտու շար իտի, թէշիտ
քաշա հազըթէրիսին սաթը գոսթըրըն
օլուպ, միւշարիլէյնի խալահաթա տալիք
թէշէպիւսաթընա հէմէթքեար պու-
լունտաթ, անլէրին վիճուտէ կէլմէսի
գըմընտա միւշարիլէյն հազըթէրիսին
գիւնաւտէսիյէ Եարտըմ իթմիշ իտի. Օն-
տան սանրա բէյտէրէյն թէրսանէյն ա-
միւրէ նէպարէթի միւսթէշարըր, մագա-
մը սէտաթէթ գալիսմագալըր, էվթաթ
նազըրըր, վէ նիհալէթ Մէճիսի վալա-
յի ահքեամըն ապիլէն թիսաթէթի մէմու-
րիւթէթէրին տէրիւ հաթ իթմիշէր տիւ,
խալիլճէ վազըթտան պէրու պիւր կէօզ
աղըրընա տիւշար օլմուշ օլուպ, պիւր
տէվա պուլմագ ինչն Ալմանտանըն էն

մէշուր քէհալարընա միւրաճաւթ իթ-
միշէր իտէտէ, պիւր շարէ պուլմագըրտա
իտի:

Միւթէվէֆիա քէնտի խալմէթէրին-
տէ ֆէվթէլտա խալազըր տաւաթըն-
ճա նաւտիւրիւ էմալ օլմուշ օլտու գու-
տան, հիշ պիւր վարաւաթ թէրաթիւմ ի-
տէպիլէմէմիշտիւր, վէ Չաթը հազըթէթի
փաթիշահ թարաթընտան 12 պին ղըշ-
պիւր մաշ թախիս օլունմուշ օլուպ,
մուգաւաթմ Մրաթը վալիի վարաշանը Մէ-
հէմէա Ալի քաշա հազըթէթէրինէ օլան
խալմէթէրինէ միւրաթաթ օլտաթ, էվ-
լաւարընտա գալմագ շարթը իյէ, Մր-
աթը հիւքիւ մէթի թարաթընտան տախի
10 պին գուլունա մաշ թախիս պուլ-
լունտու խալի:

Լէվաթ.
— Մէմուլիլիկէ կէօթէ փարիստէ
պուլունտան Արթ. տէր Յոլհաննէս հալ-
շիւքեարպէնէնտիւտան պու եազընար-
տա Տէր-սէտաթէթի ալմաթ իսէճը իմիշ-
... Միւլիլիք.

1867 յուլիս 4.
Մահուտ Լէվիթէր, իզմիտէն իւշ-
աւաթ գաւաթ մէւաթէտէ վազը Հէրէթէ
գարիլէսինէ կիտէրէք, աւաթարը պիւր
գալէթ տէրունիսին թէրքաթը, վէ պիւր
պիւրիսին գուլունա պաղաւթընա տէշիւթ
իտիւր իթմէզ, անիտէ էմրի իծրա օլուն-
մուշ, վէ սէկէր գալմաթէն տիւշարը չը-
գալ իտէնիգ, հէրիսիլի տաղարըմ տէ-
յի թէհաթէն իւնպիս իյէտիքտէն սան-
րա, պիւր միւթէպէր գաթըն իսմէսինէ
կիւրմիշ, օրտաւան եիւզ իւրա վէ խալիլ գիւ-
ղըմէթ էշալարըն ալմը, վէ էվիտէ ու-
թէշէ վիթէրէք շէքիմիշ կիթմիշ տիւ:
Ճէրտաթը կիւնիւ վալգուի հալ իշիտ-
իւր, գըրտէրաթարը մէրգում հալտուտա
պալմաեա շըգարըր իտէ, Խօլտա մէրգու-
մաւ հաեաթիտէ էթմէք կէօթիւրէն պիւր
աւտմէ քաթիլ կէլիւպ, Լէվիթէրին օթա-
րաթըրտա պիւր աղըրտա գուլունա կէմէք-
տէ օլտու գու մու անլաւարընտա, օ-
նուն իւզէրինէ հիւճմ իտէճէթէրի, կէ-
րինէ, մէզ քիւր մահէլ լի ապագա իթ-
մէք իսլաւաթըն վազըթ տարի իսին-
ճէլտէք, մէրգում հալտուտա գարնար
թէմիզ տօլուրտու գաւան սանրա, օրտաւան
ալուպ եիւրիւյիւ վէրմիշ տիւ:

— Մանգուլմէմիզին 395 նիւմէրտու-
տա Մկրաիշ Պարազաշեան իմգաթը իյէ
նէշը օլունտան մէքթուպարա իսպէ օլա-
րագ, պու տէֆա շու աթիտէրի մէք-
թուպարըն տէրճի տախի թարաթըրը-
տան թէճա օլունմուշ օլմագիւն, այնէն տէրճ
իտէրիգ:

Ենի-գաթա 5 յուլիս 1867.
... Միւլիլիք.
Նուրալարը թուրքուլաւարա լազըրա
իթմիլմէք վէ աղըրտա տէն էնիթաթիւթ-

Մէք իշին զայնք ունուզ վէ եկնի պիր տէ-
վա ետիւսա ալէթ :

30 փարա վերիւ պիր Մանգուսէ ալըն
վէ նէ անլաթմադ իսթէրսէնիզ պիր քէօշէ-
սինէ եազըպ . . . սաղըրըն գուլաղընա տող-
բու ուզատըն , կէօրէնէ քսինիզ քի գըրդ եըլ
տողըրա իշիթտիրէմէտիկինիզի տէրադապ
իշիթիպ ինրասընա չալընաճադ տըր :

Նաթգու թուլթուլմուշարընտա կէօզիւ-
նէ կէօթէրտիկինիպէ , օնլարընտա տիլիա-
շըլըպ , ճէվապ վէրէնէկինի տուեաճադսընը :

Գու գապիլտէն օլուպ աղ կիւնտէն չը-
գաճադ պիր քիթապըզա տալիս բէրտէլի
կէօզիւր կէօրտիւքտէն մատա , էօլիւլէրէ . . .
տալիս տուլլու վէրէնէկինի գալիէն մէմուլ
իտէրիմ :

Վէ իշիթ պուռու թէնրիւպէսին չօգ-
տան պէրու գուլաղը թըզըր վէ նութգու-
թուլթուզ պիր վարդապետէ իթտիկինիզ-
տէ , տնիտէ գուլաղը իշիթիպ մուամէլաթտ
զաշլատըր : չու եօլ իլէ , Նտարլ քի Ման-
գուսէ օգուեանլարա մալիւմ տիր : պիղիմ
ֆաղիլէթլու եղուարդ վարդապետ քէնտի-
նէ մէքթուպարըմը կէօթէրէն տաւմըն ազ-
րապալարընտան պիրիպիին էվիւնէ կիտիպ ,
մութլազ կէլիսն պէնի պուլտուս տէլի թէն-
պիւ իթմիշ : օլ կիւն ֆազըր տաւա իշի-
նի թէրք իտիպ , քէնտիւնէ կիթտիկինտէ
« այ օզուլ , սէն պօշմու կէզէրսին , իշին
վարմը , նիշին պէօլէ իշիթէ կիրիշիրսին
վէ քի՛նէ խոստովանաք օլուրտուս տէլի »
տիվալ իթտիքտէն օնրու , ղիթուրուպ խո-
տովանաք օլտաընը իպրամ իթմիշ իտէտէ
պիշարէ կիւնլիւք էթմէլինի տիւլիւնէլէր-
տէն օլտուզու իշին , պիր աղ « մաւաճական »
իտէլիմտէ , պաշլարըմ տէլիպ , ուսուլ իլէ սա-
վուշմուշ տուր :

Գուստան գալիի նազար , օլ կիւն սա-
ւաթ ի բատտէլէրինտէ պանա պիր մէքթուպ
կէլմիշ տիր , պու մէքթուպտա կիւնա է-
լիմ ղէլինի քէնտի էլ եազըր իլէ պուսա
պիթտիմիշ տիր :

Իշիթ օլ մէքթուպուս սուրէթի :

« Գարագա : Միտիշ »

1867 յուլիս 9 (ալաիֆուսէկա)

« Մանգուսէնին պիր կաղէթտարընտա
« օգուտուսմքի պէնի գովմուշ իքէն չիտի
« իսթէնեօրսուս , վէ պիր տէֆա գաշ մէք
« թուպտա եօլալմըշըն , էլիմէ կէշմէմիշ
« օլտու գուլուս խապէրինի ա մըշըն , իմ
« տի պէնիմ էլիմտէն իսթէտիլին պու
« մէքթուպու միա իապէր վէրիթիմքի պէն
« պուստա սէնին վէնիշէլիթիտէն գուր ,
« թուլարտան պէրու բաճաթիմ վէ ապա
« սէնին ելուգիւնի կէօրմէք իսթէմէմ ,
« էվէրիս պու գաւտար կէօրտիլիին իշ-
« լէր « քիմսէնին հազըրնտա կարծիք
« իթմէ » . . . քէնտիմ բաւթիմ իլէ պու
« խապէրի վէրիթուրում » վէ էլւա էլէ Մը-
« լըրթէլ զո- էտար տէրէ : Ալաիշէնէնէն
« գալմուշ սէնի պան էլիթիլին »

Գու մէքթուպու կէթիւրէն պէնիմ մուսաւմ
վէ էլիմին բէտէրի տիր , պուսու քիւտի է-
լէ իլէ կէթիւրմէտ չիւրէնիզ վարդապետէ :

քին գուլանտըր ուսուլթէրէն պիր տիր ,
կիւնա քէնտիլէր իշէ գարընադաղըն եա-
գալարընը գուրթարաճաղար , լաքին պու-
իւմիւտլէրի իշէ չըգաճադ տըր , գիրա բէք
աղ կիւնտէն , վատ օլուսնա քիթապըզ կէօ-
րիւնտիւկիւնտէ , միւնէրէտ , իրլիկ բաղարա
չըգաճաղընտա չիւրէնէ եօգ տուր : կէթիւրտի-
կի մէքթուպու օգուեան աղանաճադ քի ,
օնու եազանը , սէնին հազըրնտա Մանգու-
սէտէ չուսու պուսու եազաըրմը տըր տէ-
լէրէք թաշիթ իթմիշէր , եալուս ճէպրի
եազաըրմըշար , նաարլ քի պազը ելըլէրին-
տէտէ կէօրիւնիւր գալալլըլարըն . . . քէն-
տիլէրինի գուրթարաճաղա չալընադարը վէ
« լազըրտը քի « պէնի գովմուշ օլտուզուսու
Մանգուսէտէ օգուտուս » տէմիշ տիր : քի
Մանգուսէտէ պէնիմ նէլը իթտիթիկիմ մէք-
թուպարտա աշալ պէօլէ պիր լազըրտը օլ-
մաւորըր օգուեանլարա մալիւմ տիր : իշիթ
էլիմին թաշիթ օլուսնու պ վէ պէլքիտէ ճէպր
օլուսնուպ , պանա գարչը ետգմաւընա իքի
իսպաթ , լաքին չուրաւընա գալպիմ չաւա-
տէթ իտէր քի , պու մէքթուպուս եալընը
նտար հազը իլէ օլան օն իքի սըրաար տըր
քէնտի գալպիտէն սլանա եազըլմիշ պիր
թէնիւս տիր :

Շիտի պիրիթիմ քի երնէ պիր չօգ օգու-
եանլար նէ օլտուզուսու աղանաճաղարը ի-
շին մէրադտա գալաճաղար տըր , լաքին պու-
կիւնտէն աղ կիւնէ գաւտար վուզուի հալին
նէլըր իլէ քէնտիլէրինի մէրադտան գուրթա-
րաճաղարը թէ քարըն թէաշիւտ իտէրիմ :

Մկրտիչ Գարագալ :

Փ Ր Կ Ի Զ

Մէք քիւր իսպրաթիմտէն իշէրի , պիլ
իթթիթիտար պէնա իտէրիզ քի կէրէք դալ-
լէթթէ չիտին գալլէթ , վէ կէրէք համիշ ,
լէթթիթաւըն սախալէթ ու ֆիլթուվ
վէթիլլէ կիւնտէն կիւնէ իլէրու կիթմէք
իւ գրէ օլուպ , վէ աղ վազըրմտան պիլիթ
ֆարգ վէ իսլահաթ կէօրիլէնէկիտէ է-
մէլի էզիւպտէն տիր :

Փրկիշ հազըրնտա լազըմ կէլին պազը
նիգամաթ եաւաթ թալիմաթըն նէլընի
եալընա թէլըր իտէրէք , պու կիւն եալընը
չու գաւտար պէնա իտէրիզ քի , գարու
բարաթըր գարգուսու գալպար գալպադ ,
խանլար քէօշէսինտէ մէթրուք գալան պի-
շարէ խոսթալար , միլէթին չէֆգաթ ու
մէրհամէթիլէն միւրաճաւթա միւստար ,
աթ իթմէլէ պաշլարմըշար տըր : նաարլ
քի տիւնքի կիւն , թաշիթա-գալտէ ճէ-
միր խանտա պուլուսնա բաղար ելնի
քէօլ գազաւընտան կիւրլէլի իւշ նէֆէր
նամիլաճ Հալլար իշին , իսլամէֆէնտի-
լին պիրիսի ինաւիթիթիլտէն նաշի կէ-
լիպ իթաւտէ իթմիշ , վէ նիգամէն թէլքէ-
րէսինի ալմը տըր :

Պիղիմ Փրկիշ եալընըպ խապթալիմտէն
օլմաւըպ , իշա հէր նէվի պիշարէ կէնա ի-
շին պիր սըղընաճադ մահէլ օլտուզու ,
վէ էլմիլէ եիւզէրմէ գալէմ մէլքիւլթ

ու մէլպուսաթ վէ էլեպի սալիթէլէ միւհ-
թաճ պուլուսնուտու գու տէրքեար իթէն ,
պիր իլնէ իհտա իտէն տալի թէշէքթիւ-
րէ չաւան պուլուսնուտու թազալիտէ ,
պիլնէրմէ գուրուշու գլէվալիմաթ իհտա
իտէնլէրին նէ՛ գաւտար պիւլիւք պիր ֆա-
ղիլէթ իշէմիշ օլաճաղարընտա չիւրէնէ
եօգ տուր :

Իմաի , տիւնքի կիւն հէմշէ հրիմիլտէն
եղիւ աղա Պէլլէրեան 1771-ի գուրուշ-
լուգ , վէ կարապետ աղա թիլլարթիւտե-
տալի 8853-ի գուրուշլուգ էշիւ իհտա
իթթիթիլլէրինտէն , մալթէշէքթիւր իլա-
նընա միւստարաթ իթալիլիմիլ իլէ պէ-
րապէր , քեաֆթէլի Հայ սըֆաթը թա-
շընալարըն համիլթէթիլլէրին տալլէթ ի-
տէրիզ :

Մէք քիւր էլեպիթին իսմ վէ արշըն
վէ ղըլթալարընը եարըն պէնա իտէրիզ :

ԿՂԵՐՆ ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ
ՅԱՄԵՆԱՑՆ ՏԵՂԻՍ

Իւրաքանչիւր հասարակութիւն յանուս
իւր դաւանած կրօնի , երկուքի բաժնուած
է . առաւել եւս իջրիստոնեայս՝ կրօնական եւ
աշխարհական (թէեւ առ բաժանումն քրի-
ստոնէութեան հարազատ չէ) , որ քիւ մը վա-
րը պիտի տեսնուի :

Աս երկու մարմինն ծնունդը , յատկու-
թիւնը եւ մահը ֆիզիկապէս թէեւ նոյն են ,
բայց մարդկային խաւար դարու տգիտական
գառազութիւնը իր փառասիրական հնարիքն
առ երկու մարմնոց մէջ այնպիսի մեծ ու-
անհուն վիճ մը դրեր է , որ կարծես թէ՛
տարբեր ցեղերէ ծագուած առնելով տարբեր
ծնունդ եւ տարբեր վախճան օնին , ինչպէս
նաեւ անդաստիարակ ժողովրդոց մէջ արուի-
նէ իդի յիմարական տարբերութիւնը :

Ես չեմ ուզեր « աշխարհական եւ կրօ-
նական անուամբ բաժանեալ առ երկու մարմ-
նոց մէջ տեղի խտրութեան խաւար որմին
նկատմամբ աստուածաբանական դժուարա-
կնճիւտ եւ անվերջանալի զէճերու մասնը -
այլ միայն սա կրօնմ որ՝ սա տեսակ խտրու-
թեան մը ծագումը առաւել չորրորդ դարու
կղերական մարմնոյ փառասիրական հոգիէն
ծնած , իշնորհա մեծին կոստանդիանոսի՝ այն
աստիճան անունը գտած ու զօրացած է , որ
կղերն ամէն կերպով աշխարհական մարմն-
նին տէրն ու իշխողը դարձած է , որոյ վնաս-
ակար եւ մահատիպ հետեւութիւնն եւ ար-
գիւնքը հկեղեցական եւ ազգային պատմու-
թեանց էջերը վերժանողաց դող եւ սարսափ
կը պատճառեն : Միթէ այսօր ալ նոյնը ըզ-
գալի կերպով չը՞չօշափուիր , չը՞տեսնուիր .
... եւ ի՞նչէ ուրեմն Հայ ժողովրդոց ար-
դի չօշափելի թշուառութեանց գլխաւոր
պատճառը :

Աս մահատիպ խտրութիւնը ժողովրդեան
ամէն կարողութիւնը երբեմն այն աստիճան
կաշկանդեց , որ մինչեւ անբանի հաւատար-
ցուց , եւ տարիներու բազմութիւնն ալ ու-
նակութեան փոխելով՝ ապագայ սերունդն

«Կառու աշխատանքներ կը կատարուին մարմիններն գերբնական ու վերացեալ գաղափարով նա-
յիլ, եւ որոյ առջեւ սոսկալ ու դողալ. ը-
սել կուզեմ այն որ ինք քիչ մը առաջ իր
կրօնական մատակարարութիւնները ընել տա-
լու համար իր ազատ կամօքն իրեն սպասա-
ւոր եւ պաշտօնեայ անուած էր, քիչ մը ետ-
քը հրաշիւք իր մարմնաւոր տէրն ու իշ-
խողն եղաւ :»

Կղերն հոգեով սկսաւ, ու մարմնով վեր-
ջացաւ :

Բայց աշխարհականին ալ հոգին բերանն
եկաւ, թէ եւ տակաւին լաւ մը չարթնցաւ :

Թողունք Պրահմանին, խախտման եւ Սօֆ-
թային իրենց ժողովրդեան հետ ինչ տեսակ
յարաբերութիւն ունենալին եւ միայն քրիս-
տոնեայ հասարակութեան ու կղերին մէջ տե-
ղի յարաբերութեան թելը ձեռք առնենք :

Ինչ էր ի սկզբան այս քրիստոնէական
երկու մարմնոց յարաբերութիւնը :

Քրիստոնէական սիրոյ յարաբերութիւն,
ընտրողի եւ ընտրեալի, եկեղեցւոյ եւ պաշ-
տօնեայի յարաբերութիւն, «Եւ որ մեծն է
ի ձէնջ, եղիցի ձեր սպասաւոր :»

Սակայն չորքորդ դարու խանգարեալ ոգին
աս յարաբերութիւնը տիրապետական յարա-
բերութեան փոխեց, եւ որ Հռովմի գահին
ոտքը անուղ գտնելով, քիչ ատենէն բոլոր
քրիստոնեայ յարանուանութեանց ածանցեց :

Հայ կղերն ալ իր նորին դարերու հարա-
գատութիւնը չի թեց, սահմանէն դուրս ե-
լաւ, եւ ժողովրդեան իրաւասութիւնն յա-
փշտակելով, գանի խեղճ ու թշուառ ըրաւ
ու ձգեց :

Կղերն ապէտ ու գոռոզ եւ իշխող, իսկ
աշխարհականն թէ եւ քիչ մ'արթուն, բայց
կաշկանդեալ, կամ հաշմանդամ :

Հայ կղերն իւր նախնեաց անհարազատ ե-
ղած իշխանութեամբ անկախաբար կերթայ
գաւառի մը վրայ տէր եւ իշխան կը թափ-
յանուեն կրօնի կը կեղեքէ եւ կը հարստահա-
րէ իր հօտը եւ ամէն ուզածը կընէ, որոյ
համար գրեթէ բոլորքոյ ատենալ չըլլալով,
ժողովուրդն հեզ քրիստոսի աշակերտն հա-
մարուող իւր ազէտ ու գոռոզ հովիւին երե-
ւէն յետին աստիճան յուսահատութեան ու
թշուառութեան մէջ կը տառանի :

Խեղճ ժողովուրդը երբ չարթնելու, ու կղե-
րին անիրաւութեանց դէմ հրապարակաւ բո-
ղոք բառնալու օրնայ, անմիջապէս բռնա-
ւոր կրօնականը ամէն բռնաւոր միջոցներն
ի գործ դնելէն վերջը յամպիտն կելլէ, ու
անխօսուկ ունկնդրաց առջեւ սուտեր ու
յանուեն կրօնի շանթեր կը տեղալ . . . :

Ո՞վ տուաւ ադ իշխանութիւնը իրեն,
Քրիստոս, Առաքեալք, Հայրապետք, քաւ
լիցի, Մանաւանդ թէ մեր եկեղեցւոյ սուրբ
Հարց խօսքերը կրօնական մարմնոյ այդ
տեսակ կացութեանը դէմ են, զորօրինակ,

«Եպիսկոպոս բռնացեալ ի վերայ եկեղեց-
«ւոյ «աշխարհական իշխանօք», յուծցի եւ
«որք հաղորդին նմա, որոշեացին :

«Եպիսկոպոս «գաշխարհական հոգս» թէ
«յանձն առցէ, լուծցի, եղիցի որպէս զհե-
«թանոս եւ եղիցի նզովեալ :

«Լուծանի քահանայ կամ նզովեալ լինի,

«որ «աշխարհական իշխանօք» բռնացի ի-
«վերայ եկեղեցւոյ, որ աշխարհական հոգ
«յանձն առնուցու, որ զարգար դատաստան
«թիւրէ վանն երեսաց, որ կախարդաց բա-
«նից հետեւեացի, որ կախարդ է կամ թո-
«վիչ, որ յերեւելի երիվար նստի եւ ի հան-
«դերձս երեւելիս փափկանայ, որ տգէտ է,
որ վաշխառու է, եւայլն :»

Կարծենք՝ ուշիմ հասարակութիւնը այս-
չափա բաւական սեպելով պիտի լաւ հաս-
կընայ թէ Հայ կղերին աս իշխանական ըն-
թացքը ոչ մէկ ատեն պիտի կրնայ արդա-
րանալ քրիստոնէութեան եւ մարդկութեան
առջեւ, քանզի քրիստոնէական եկեղեցւոյ
վարչութիւնը ժողովրդական կառավարութեան
սահմանադրական սկզբանէ վրայ հիմնեալ է
ու չէթէ միապետութեան եւ տիրապետու-
թեան :

Կրօնականը եկեղեցւոյ տէրը չէ, այլ ըս-
պասաւորը, որովհետեւ նա ժողովրդեան մէ-
ջէն ու ժողովրդեան հաւանութեամբ կընտ-
րուի՝ ոչ թէ զինքը ընտրողին վրայ տիրա-
պետելու, անոր բոլորը խզելու միտք քեր-
թելով հանդերձ, այլ ի դիմաց եկեղեցւոյ
այսինքն պիտի կոչող ժողովրդեան, քրիս-
տոնէական առանձնաշնորհութիւնները մա-
տակարելու, սպասաւորելու, քարոզելու,
մեղաւորն ապաշխարութեան հրաւիրելու,
խրատելու, բարի օրինակ ըլլալու առանց
բարկութեան եւ վէճի, մէկ խօսքով քրիս-
տոնէական եկեղեցւոյ հոգեւոր բարեկարգու-
թեանը վրայ հեզօրէն հսկելու, ըսել կու-
զենք կղերին գործը միայն եկեղեցւոյ մէջ է,
անկէ դուրս որ եւ իցէ ազգային կամ քա-
ղաքական գործոց միջամտութիւն ընելու ի-
րաւունք չէթէ միայն չունի, այլ քրիստո-
նէութեան ալ դէմ է . . . :

(Մնացածը ետքը.)

— . . . Խմբագիր .
Ս. Փրկչեան հիւանդանոցի հրաժար-
եալ հոգաբարձութեան անգամակից գրո-
նուելով ինչպէս որ մեծապատիւ ընկե-
րացս հետ հոգաբարձութենէ հրաժա-
րած եմ, նոյնպէս գանձապետութեան
պաշտօնէս ալ յունիս երեսունէն ի վեր
հրաժարած ըլլալս կը խնդրեմ որ պատ-
ուական լրագրոյդ միջոցաւ հրատարակե-
լու բարեհաճիք ի գիտութիւն մեր պատ-
ուական լրագրոյն :

Յ յուլիս 1867
ՍԻՆԵՔՐԵԻՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Ճիւղէնէ մալուս օրտուղու իւզրէ, ալ-
թընճը տայիլէի պէլէտիէնի վարիտաթը մու-
ղաննէնէսի վազթ ու զէմանը իլէ ախզ ու
թահիլ օրունմամսընտան նաշի, իլլէրինէ
պիթթապի սէքթէ կէլմէքտէ վէ վերկինին
թահիլի իշին իսթիխտամ գըլընան թահ-
սիլտարէրին էթէյէ պէրույէ կէսնտէրիլիպ
իզապի վազթ իթմէսի չէօլլէ տուրտուն,
պունլարըն մէտարիֆի զարուրիէլէրի տախի
խալլիճէ չէյ իտէրէք, պուտտ տայիլէ մէտա-
րիֆաթընը պիր գաթ տահա թէքթիլ իլլէ-

մէքտէ իտուկինալէն, տահալը էմլաքէ պա-
գաեա վէրկիլէրի իշին չէրի թէմուզը բու-
մինին օն պէլիննի կիւնիւնէ գատար պիր
մէօնլ տահա վէրիլմիշ, վէ պու միւտաթթ
զարֆընտա եինէ վէրկիլէրինի կէթիլիպթէ-
լիմ իթմէնէնլէր հազգլէրինտէ մուամէլաթը
նիզամիէնին իճրա իտիլմէսի գարարկիր պ-
տուղունտան, տահալը էմլաքըն մալուս
օլմազ իշին իլանը քէյֆիէթէ իպթիտար գը-
լընտը :

27 հազիրան 1867
Վէքիլի րէիսի տալիլէի սաաթի-
Սւլէ :
Սըրրէթաթիպի տայիլէի մէգթիլթէ
Լէլէ :

Ի Ա Ջ Ի Ն Ե Յ Ի Բ Ե Տ Ե Ր Ա Ն Է
CAISSE PATERNELLE

Էթիւր թիւրքուալ էթիւրէնէ թըրքա ի-
թիւրի չէպէլլէ ինչիլլէր .
Շարգ իսկէլէլէրի վէ իսթանպուլ իշին
միւտարի-սանի :

Մ. Ֆրէսէրիճի օլուպ, Գալաթա տա Գը-
լափանի խանտա Ն. 11 տէ պուլունմազտա
տըր :

Իսթէյէն հէր գանդի սինտէ օլսա, մէգ-
թիւր գուլմանեաեա միւրաճաաթ իլլէ, ետ
թէքմիլ էթիլլէրի, վէ եախօտ պիր միւ-
տէթինի սիկուրթաեա վազ իտիլլէլէլէլին-
տէն պաշգա, սալլըղընտա եախօտ վէֆա-
թընտան սօնրա, վարիլէլլէն ճէհէզ բարա-
սը, իրատ վէ սէրմայէ պըրագա պիլլէլէլէ տիր :

Մէգթիւր Սիկուրթա հազգընտա մալու-
մաթ ալմազ իսթէյէլլէր, մէրգուլ Մ. Ֆը-
րէտէրիլլէ միւրաճաաթ իթմիլի տիրէր :

Մէգթիւր գուլմանեանըն քէնտի սէրմա-
յէսի 6 միլիօն ֆրանգ օլուպ, վէ միւլթէ-
րիլլէրինտէն ալտըղը մէպալ տալի 184 միւ-
եօնա պալիլ օլմուլ տուր :

Կալապուլութիւն, հասարակ վարժա-
պետութիւն եւ կամ պատուաւոր գեր-
դատանի մէջ տիւհսութեան պաշտօն
վարելու յարմար անձ մը կայ, եթէ ու-
զող ըլլայ նէ, կրնայ վէրկիլլէրի օտա-
պաշի Մարտիրոս աղայէն իմանալ եւ
պտնել :

Պէյ-օղլու տա Գալեօնճու-գուլուղու
եախընտա թարու-պաշը ճատտէսինտէ
վազը 193 նիւմէրօլու քէնտի խանէսինտէ
տօգթօր Գալուստեան Բէնչ չէմպիհ կիւն-
լէրի սաաթ իքիտէն տօգուգա պատար
ֆուգարաեա խալլաթ պագաճագ օլուպ
վէ սալիլ խաաթալար իշին տալի, ճիւմա
իրթէսի կիւնլէրի սապահտան ախշամա
գատար, վէ սալիլ կիւնլէրի սապահտարը
վէ ախշամարը հազըլ պուլունմաճագ արը :

ՍԱԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԵԱՐԱԳՅՑ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՂԱՆՔ ՀԵՐԱԼՏԵՐ ԲԱՊԱՆԵԻՍԻՍԵՅ
ԳԵՌՈՂԻՍԵԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՆԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻՅԵՆ